

بهبود خطاهای املائی دانش‌آموزان به کمک تقویت مهارت املا نویسی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۷

کد مقاله: ۴۸۵۶۸

سوده امیری^{۱*}، آسیه شمس‌الدین پور^۲

چکیده

یکی از مهمترین مشکلات دانش‌آموزان در مقطع ابتدایی مربوط به درس املا می‌باشد. املا به معنی جان‌نشین ساختن صحیح صورت نوشتاری حروف، کلمات و جملات به جای صورت آوایی آن‌هاست. املا یا (هجی کردن) به عنوان یکی از مهارت‌های نوشتاری در دوره ابتدایی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است و پایه و اساس برای یادگیری و نوشتن دانش‌آموزان به‌شمار می‌رود. آشنایی آموزگاران با موانع و مشکلات تحقق اهداف آموزشی درس املا، می‌تواند آن‌ها را در جهت برطرف نمودن مشکلات این درس یاری کند. اصطلاح دیس‌گرافی نیز برای کودکانی اطلاق می‌شود که علی‌رغم هوش طبیعی بسیار بد می‌نویسند. برخی معتقدند که بدنویسی این کودکان معمولاً به دلیل عدم هماهنگی حرکتی آنان است اما به هر حال نوشتن باید به عنوان یک عمل بیچیده که شامل رشد ذهنی مهارت‌های حرکتی و بینایی است در نظر گرفته شود. لذا در این پژوهش آموزگار با دانش‌آموزی مواجه شده که حروف الفبا و ترکیب حروف را به درستی آموزش ندیده بود و قادر به خواندن و نوشتن حروف، ترکیب‌ها و کلمات نبود. از این رو راه‌حلی برای تقویت املائی او اتخاذ گردید. بعد از جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آن با روش‌هایی چون بکارگیری کلیب‌های جذاب آموزشی برای شناخت و تثبیت حروف الفبا، کارت حروف الفبا، جدول دوستی، ساختن کارت‌هایی برای ترکیب حروف، دست‌ورزی املاها و بازی‌های خلاق و در نتیجه تقویت حافظه دیداری و شنیداری، سبب افزایش اعتمادبه‌نفس، علاقه، انگیزه و پیشرفت چشمگیر دانش‌آموز با هدف در خواندن و نوشتن کلمات و جملات شد و پیشرفت وی را نه تنها در درس املا بلکه در سایر دروس به همراه داشت.

واژگان کلیدی: املا، مهارت‌های نوشتاری، تقویت حافظه دیداری و شنیداری، علاقه، انگیزه، پیشرفت تحصیلی

۱- نویسنده مسئول، کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

amiri.soode@gmail.com

۲- کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

۱- مقدمه

دوره ابتدایی به جهت رشد و تربیت شخصیت کودک دوره ای بسیار مهم است؛ از جمله ضرورت این دوره مهم می توان به آموزش استعداد کودکان، رشد خلاقیت آن ها و ایجاد مهارت های اساسی نوشتن اشاره نمود که همواره مورد توجه متریبان واقع بوده و آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان به نوعی هزینه های هنگفتی را شامل می گردد. یکی از مهم ترین مشکلاتی که دانش آموزان با آن مواجه هستند ضعف در مهارت املاست. اولین گام برای برطرف کردن هر ضعفی شناخت آن می باشد و چنانچه معلم و مربی به موقع و دقیق مشکلات دانش آموز را تشخیص دهند، می توانند سریع راه حل مناسب و منطقی را برای حل مشکل انتخاب نمایند و در جهت بهبود وضعیت آموزشی دانش آموزان اقدام نمایند.

اختلال های یادگیری ابتدا در دهه ی ۱۹۶۰ به عنوان جدیدترین حوزه فردی وارد قلمرو کودکان استثنایی شد. ساموئل کرک برای اولین بار اصطلاح ناتوانی های یادگیری را مطرح کرد و این به خاطر برچسب های گوناگونی بود که برای وصف کودکی با هوش بهنجار که دچار مشکلات یادگیری بود به کار می رفت (احدی و کاکاوند، ۱۳۸۲) که شامل اختلالات خواندن، نوشتن و حساب کردن است. (احدی و کاکاوند، ۱۳۸۲) این گروه از دانش آموزان به دلیل ویژگی های خاص به خدمات آموزشی ویژه ای نیاز دارند. این کودکان به دلیل شکست پی در پی معمولاً از درس، مشق و مدرسه بیزارند، مشکلات رفتاری دارند و همچنین حالت تهاجمی به خود می گیرند. با دیگران درگیر می شوند و در نهایت از مدرسه فرار می کنند. (منشی طوسی، ۱۳۸۹)

۲- بیان مسئله

۲-۱- توصیف وضع موجود

۲-۱-۱- توصیف خود

اینجانب سوده امیری آموزگار پایه دوم ابتدایی با سابقه ی ۱۴ سال خدمت، شاغل در دبستان دخترانه شاهد واقع در ناحیه یک شهر کرمان هستم. در مقطع کارشناسی رشته علوم اجتماعی پژوهشگری تحصیل و در مقطع کارشناسی ارشد رشته جامعه شناسی فارغ التحصیل گردیدم. در سال تحصیلی جاری اقدام به نگارش مقاله ای با عنوان "بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل موثر بر آن" نمودم که در نشریه علمی-تخصصی مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه شناسی منتشر گردید. با هدف تغییر و بهبود از طریق فرایند همزمان اقدام و عمل سعی گردید تا جای ممکن از روش های بدیع، نو و خلق کننده برای جذابیت و بالا بردن انگیزه یادگیری دانش آموز فاطمه، در زمینه تقویت درس املا راهبردهایی به کار گرفته شود.

۲-۱-۲- توصیف اعضای گروه

معاون آموزشی: سرکار خانم آسیه شمس الدین پور با ۱۴ سال سابقه تدریس، در سال های اخیر به عنوان سرگروه آموزشی با گروه های تکنولوژی آموزشی ناحیه یک همکاری داشته و با ۲ سال سابقه معاونت، در حال حاضر معاون آموزشی مدرسه هستند. ایشان علاقه مند به انجام فعالیت های مختلف پژوهشی بوده و با مشارکت در جشنواره معلم پژوهنده، اقدام به نوشتن اقدام پژوهی با عنوان "چگونه توانستم مشکل کم رویی و کناره گیری دانش آموز پایه ششم دبستان شهیده اشرف گنجویی را درسال تحصیلی ۹۳-۹۴ بهبود بخشم" نمودند. همچنین با مشارکت گروهی در جشنواره تجارب و نوآوری های انجمن اولیا و مربیان در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ با موضوع "بیشترین بهره آموزشی و تربیتی برای دانش آموزان" به عنوان اثر برگزیده انتخاب و رتبه اول منطقه را از آن خود کرد و نیز موفق به کسب رتبه سوم استانی در جشنواره تجارب با عنوان "چگونه توانستیم با اجرای طرح تقویت مهارت های زندگی دانش آموزان در زیر چتر حمایتی انجمن تخصصی اولیا و مربیان مدرسه ای شاد و پویا داشته باشیم" گردید. ایشان در راستای توسعه بخشی به مهارت های حرفه ای خود به انجام درس پژوهی با عناوین "بهبود درک دانش آموزان در رابطه با مفهوم حجم و جرم" در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ و نیز "آموزش مفهوم حجم و گنجایش با ارائه روش های نوین تدریس در جهت افزایش توانایی درک دانش آموزان پایه ششم ۲ و ۳ دبستان دخترانه محمدرضا نظریان" در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ مبادرت نمودند که موفق به کسب رتبه استانی گردید. در سال ۹۶ پروژه طراحی و ساخت طرح جابربن حیان دانش آموز با موضوع "از من دوبار استفاده کن" با راهنمایی ایشان موفق به کسب رتبه استانی گردید. همچنین در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ طی همکاری که با گروه های آموزشی استان داشتند، به صورت گروهی اقدام به تدوین مجموعه تکالیف مهارت محور درس علوم پایه ششم نمودند.

۲-۱-۳- توصیف محیط

دبستان شاهد مدرسه ای دولتی دارای دوره اول و دوم ابتدایی و از مدارس مطرح ناحیه یک آموزش و پرورش کرمان می باشد. مدرسه ای با آمار ۵۵۰ نفر دانش آموز، ۱۸ کلاس هوشمند و دارای نمازخانه و آزمایشگاهی مجهز و مجزا که علاوه بر ساعات آموزش رسمی، به مدت ۴ ساعت در هفته را به انجام فعالیت های مکمل و تقویتی ویژه دانش آموزان در هر زمینه دو ساعت اختصاص داده است. همچنین پیگیری و مشارکت مستمر اولیا و مربیان در امر تعلیم و تربیت دانش آموزان، نقش بسیار موثری در همسو شدن با رویکرد و طرح و برنامه های مدارس شاهد ایفا می کند.

در اولین هفته های سال تحصیلی در کلاس درس متوجه اختلال چشمگیر دانش آموز خود فاطمه در زمینه مهارت روان خوانی و املا نویسی شدم. فاطمه دانش آموزی ۸ ساله است و در پایه دوم درس می خواند. ایشان علی رغم اینکه از وضعیت درسی مطلوبی برخوردار نیستند، در زمینه دیکته نویسی و روان خوانی بیش از سایر دروس دچار مسئله می باشند. فاطمه فرزند دوم از یک خانواده چهار نفری است، او یک برادر ۱۶ ساله دارد که ترک تحصیل کرده است. پدرش بیمار و مادرش پرستار است. وضعیت اقتصادی خوبی ندارند و پدر و مادر دارای مدرک دیپلم هستند. این دانش آموز دختری ساکت با تن صدای پایین می باشد، ظاهرا حروف و ترکیبات را نشناخته و قادر به خواندن و نوشتن صحیح نیست. ضمن اینکه تا حد زیادی بد خط و نامفهوم می نویسد. از آنجا که اهمیت خواندن و صحیح نویسی به جهت ایجاد ارتباط موثر با دیگران بر کسی پوشیده نیست، در همین راستا از ابتدای آموزش رسمی خواندن و نوشتن را به کودکان می آموزیم که چگونه بنویسند و بخوانند. همچنین گاه اقداماتی در این رابطه انجام می دهیم تا فراگیران بتوانند آموخته های خود را در موقعیت های مختلف به کار گیرند. مهم ترین ماده درسی که بهبود این مهارت را برعهده دارد نوشتن املا می باشد. املا در لغت به معنای پر کردن و تقریر کردن مطلبی است تا دیگری بتواند آن را بنویسد. در زبان فارسی کلمه ای معادل املا و دیکته نداریم ولی می توانیم برنامه نویسی یا گفتار نویسی را جایگزین کلمه املا یا دیکته نماییم. از آنجا که درس املا زیربنای علمی یادگیری سایر دروس است، توجه به این مهم یکی از ضروریات نظام آموزشی ما است. همچنین به دلیل ناکارآمدی سایر روش های متداول در برخی از موارد و وجود اختلالات املا می که برای دانش آموزان اتفاق می افتد، در مواردی فرایند نوشتن به خوبی صورت نمی گیرد و یادگیری املا مختل می شود که اگر به این مسئله توجه کافی نشود، قطعاً پیامدهای غیر قابل جبرانی را به دنبال خواهد داشت. لذا قصد داریم در این پژوهش به بررسی اختلالات املا می دانش آموز پسران که طبق بررسی های به عمل آمده شواهد حاکی از وجود اختلال در خواندن و نوشتن، یادگیری ناقص نشانه های پایه دوم، به دلیل عدم شناخت ترکیب حروف در پایه اول دارد. علاوه بر اینکه در رابطه با دانش آموز خود فاطمه وضعیت اقتصادی نامناسب و عدم پیگیری و همکاری مطلوب والدین مضاف بر علت گردید. بنابراین با همراهی و هم اندیشی مدیر و معاونین محترم آموزشی سعی نمودیم ضمن بررسی ریشه و منشا مسئله، به ارائه راه حل هایی مناسب در جهت بهبود عملکرد دانش آموز دست پیدا کنیم.

جدول ۱- وضعیت موجود و وضعیت مطلوب پیش بینی شده

وضعیت موجود	وضعیت مطلوب
ضعف در نوشتن و مشکلات املا نویسی	تقویت رویکرد و بهبود مهارت املا نویسی
کاهش علاقه و انگیزه و عملکرد تحصیلی نامطلوب	افزایش علاقه و انگیزه و عملکرد تحصیلی مطلوب

با توجه به ضرورت مسئله در پژوهش حاضر برآنیم تا به اهداف زیر دست بیابیم.

۳- اهداف پژوهش

هدف کلی: بهبود عملکرد و خطاهای املا می دانش آموز فاطمه با تقویت مهارت املا نویسی

اهداف فرعی:

بهبود خطاهای املا می دانش آموز فاطمه با تقویت مهارت املا نویسی

بهبود عملکرد دانش آموز فاطمه با افزایش علاقه و انگیزش در مهارت املا نویسی

۴- سوالات پژوهش

سوال اصلی: چگونه می توانیم با تقویت مهارت املا نویسی، خطاهای املا می دانش آموز فاطمه را بهبود بخشیم؟

سوال فرعی: چگونه می توانیم علاقه و انگیزش دانش آموز فاطمه را در تقویت مهارت املا نویسی افزایش دهیم؟

۵- تعاریف کاربردی

املا: املا به معنی جانشین ساختن صحیح صورت نوشتاری حروف، کلمات و جملات به جای صورت آوایی آن هاست. (زندى ۱۳۹۴)

علاقه: علاقه به هر چیزی راجع است که باعث می شود وجود داشتن یا نداشتن چیزی حاوی ارزش تلقی شود. (برنهام ۲۰۰۰)

انگیزش: انگیزش تحصیلی یا انگیزش موفقیت میل یا اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت هایی است که موفقیت در آنها به کوشش و توانایی شخصی وابسته است. (اسلاوین ۲۰۰۶)

-دقت و توجه: دقت یک فعالیت روانی پایه است که به فرد امکان می‌دهد تا آمادگی شناختی و رفتاری دقیقی را در مقابل یک محرک یا فعالیت طولانی در خود حفظ کند و اطلاعات لازم را کسب نموده و واکنش لازم را ارائه نماید. (مک کلام، ناشن و گان ۲۰۱۴)

-حافظه شنیداری: منظور از حافظه شنیداری این است که دانش آموز، کلمات شنیده شده را در حافظه‌ی خود نگه داشته و به آنها معنا ببخشد. (سیف نراقی و نادری ۱۳۷۹)

-حساسیت شنیداری: منظور از حساسیت شنیداری آن است که دانش آموز در شنیدن بعضی صداها حساس نیست. (تبریزی ۱۳۸۴)

-حافظه دیداری: حافظه دیداری، یعنی توانایی به یاد آوردن کلمه یا تصویر مورد نظر بعد از خاطر سپردن آن به همان شکلی که بوده است؛ یعنی توانایی یادآوری آنچه دیده ایم به همان ترتیبی که بوده می‌باشد. (تبریزی ۱۳۸۴)

۶-گردآوری اطلاعات و شواهد (۱)

۱-۶- شواهد تجربی

طبق نظر متخصصین برنامه درسی علت عمده یادگیری عوامل محیطی چون؛ محیط خانه، محیط مدرسه، محیط اجتماعی، دیگر عوامل فیزیکی و عاطفی تاثیرگذار چون علاقه و انگیزش و اختلالات شنوایی، اختلالات بینایی و تفاوت های جنسیتی می‌باشد. لذا در این مرحله سعی کردیم به جهت آگاهی بیشتر و انتخاب راه حل مطلوب به زمینه یابی و گردآوری اطلاعاتی در رابطه با دلایل مربوط به مشکلات ضعف املائی دانش آموز فاطمه از طریق روش مصاحبه، مشاهده و پرسشگری بپردازیم. (الف) مشاهده

به لحاظ حضور در کلاس و ارتباط مستقیم با دانش آموز خود متوجه شدم که بسیار نامرتب و ناخوانا می‌نویسد. با بررسی منظم تکالیف، غلط های املائی متعدد و بدخطی دانش آموز ملاحظه گردید. همچنین اغلب موارد به دعوت من به انجام کارگروهی تمایل چندانی نشان نمیداد. سعی گردید ضمن تهیه ی چک لیست رفتاری و گرفتن آزمون، بررسی سوابق تحصیلی دانش آموز مانند کارنامه ارزشیابی توصیفی مشاهده گردد. (شواهد ۱)

(ب) مصاحبه با معلم مقطع پیشین (اول ابتدایی)

فاطمه دختر خوب و مودبی است. در سایر دروس عمدتاً عملکرد مطلوبی دارد اما در درس ریاضی و به خصوص املا اغلب دچار مشکل است. مثلاً در زمان انجام تمریناتی مانند تکمیل جملات ناتمام با مشکل روبرو می‌باشد.

(ج) مصاحبه با اولیا دانش آموز

با سلام خدا قوت خدمت شما، فاطمه اغلب در خانه تکالیف را انجام می‌دهد اما هرگز دقت و توجه کافی را در انجام تکالیف به خصوص در زمینه املا ندارد.

(د) پرس و جو از اولیا مدرسه

فاطمه دانش آموزی آرام است که در زمینه فعالیت های اجتماعی مدرسه مشارکتی ندارد اما به رعایت مقررات ورود و خروج مدرسه و نیز حسن رفتار با هم کلاسی های خود توجه کافی دارد.

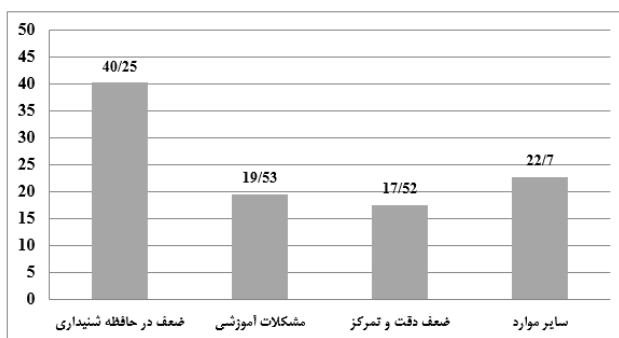
جدول ۲- نمونه هایی از اشتباهات املائی دانش آموز فاطمه در جدول زیر نمایش داده شده است: (شواهد ۲)

نوع اشتباه	نادرست	درست	نوع اشتباه	نادرست	درست
جا انداختن کلمه (حافظه شنیداری)	برگ و شکوفه	برگف ...	مشکلات آموزشی-دقت و تمرکز	لاک پشت	لاک پوشت
تعویض کلمه	کلاس	گدها	ضعف در دقت و تمرکز	آبگیری	آبکید
حافظه دیداری	حیاط	هیات	ضعف در دقت و تمرکز	زندگی	زندکی
جا انداختن کلمه (حافظه شنیداری)	حیاط	---	ضعف در حافظه شنیداری	پیامبر	پیا
ضعف در حافظه شنیداری	مدیر	مدر	تعویض کلمه	همان کودکی	هکودکیو
ضعف در حافظه دیداری	خاطرات	خاترایید	ضعف در حافظه شنیداری	بسیار	بیار
ضعف در حافظه شنیداری	انقلاب	انلاب	تعویض کلمه	مهربان	مود
تعویض کلمه	برای ما	بدراید	ضعف در حافظه شنیداری	بهار	هار
تعویض کلمه	پس از	پرسه	تعویض کلمه	برابر	بولا
ضعف در حافظه شنیداری	سلام	سلا	مشکلات آموزشی	شده ام	شوده ام
ضعف در حافظه شنیداری	احوال پرسى	اول پر	حساسیت شنیداری	ظلم	ظلو

نوع اشتباه	درست	نادرست	نوع اشتباه	درست	نادرست
مشکلات آموزشی	خواست	خاست	تعویض کلمه	هرگز	کلوا
مصطلح نویسی	بگویند	بگند	مشکلات آموزشی	خوبیش	خیش
ضعف در دقت و توالی دیداری	گفت و گو	گو و گفت	ضعف در حافظه شنیداری	کم کم گرم	ککگرمی
حساسیت شنیداری	پیشنهاد	پیشناد	تعویض کلمه	نمی نشست	منج ششو
ضعف در دقت و تمرکز	نماینده ی	نمایند	مشکلات آموزشی	کوه ها	کو
ضعف در حافظه شنیداری	در یکی	درگی	ضعف در حافظه شنیداری	می شود	می شو
توالی دیداری	شاعر	شرعا	تعویض کلمه	درختان	خد
ضعف در دقت و تمرکز	نگاه	نگه	ضعف در دقت و تمرکز	بعد	بعند
تعویض کلمه	هی	همه چیز	مشکلات آموزشی	فاصله	فصله
مشکلات آموزشی	حوصله	حصله	ضعف در حافظه شنیداری	جمعیت	جمعمت
مشکلات آموزشی	بال	باله	ضعف در حافظه شنیداری	دیدیم	دیدم
حساسیت شنیداری	در بیاورد	در بیوررد	ضعف در حافظه شنیداری	هنرمند	هرمند

۶-۲- نتیجه گیری و تبیین یافته ها

برای اینکه بتوانم جهت رفع اشکالات املائی دانش آموز راهکارهایی مناسب ارائه دهم، باید تشخیص می دادم که مشکلات در کدام دسته از اختلالات املائی قرار می گیرند. طبق جدول بالا اطلاعات ذیل حاصل شد. ۴۰/۲۵ درصد اشتباهات مربوط به ضعف در حافظه شنیداری، ۱۹/۵۳ درصد از اشتباهات فاطمه مربوط به مشکلات آموزشی، ۱۷/۵۲ درصد مربوط به ضعف دقت و تمرکز، ۴/۶۸ مربوط به حساسیت شنیداری و ۱۸،۰۲ درصد مربوط به ضعف در ادراک دیداری، تعویض کلمه و مصطلح نویسی است. بنابراین علت عمده ی غلط های املائی فاطمه را میتوان ضعف در حافظه ی شنیداری، مشکلات آموزشی و عدم دقت و تمرکز دانست.

نمودار ۱- طبقه بندی مشکلات انواع اختلالات املائی

۶-۳- مبانی و شواهد نظری

یکی از مباحث عمده در پژوهش درس املا، موضوع غلط نویسی دانش آموزان در زمینه املا است که تاکنون تحقیقات بسیاری در مورد آن صورت گرفته است. مشکلات املا نویسی از عمده ترین علل و عوامل زمینه ای در بروز و تشدید افت تحصیلی و بسیاری دیگر از مشکلات تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی به شمار می رود. (سینگ سینگ ۲۰۱۷) تیریزی (۱۳۹۷) نیز در کتاب درمان اختلالات دیکته نویسی، خطاهای املائی را بر اساس علل روان شناختی تقسیم بندی کرده است. مهم ترین دلایل روان شناختی ناتوانی در املا، مشکل در توجه و دقت، مشکل آموزشی، ضعف در حافظه ی دیداری، ضعف در حافظه ی شنیداری، ضعف در حساسیت شنیداری، اشکال در توالی دیداری، اشکال در تمیز دیداری و اشکال در ادراک دیداری می باشد. جعفریان یسار (۱۳۸۶) در این رابطه به دلایل زیر اشاره دارد:

آسیب های زیستی یا ژنتیکی مانند دیس گرافی یا دیسلکسی (آینه نویسی یا وارونه نویسی) نبود هماهنگی کامل بین مغز، چشم و دست
وجود تفاوت بین زبان مادری و زبان نوشتاری
آموزش ناکافی ناصحیح و غیر روشمند
نداشتن دقت و تمرکز دانش آموز در نوشتن و یادگیری و مفهوم کلمات

۷- پیشینه عملی پژوهش

اختلال دیکته یکی از شایع‌ترین اختلالات یادگیری در بین دانش‌آموزان ابتدایی است که ۳۰ درصد از تمام اختلال‌های یادگیری را به خود اختصاص داده است (عبداللهی، کیان ارثی و رحیمیان بوگر، ۱۳۹۳) در واقع شایع‌ترین اختلال بیان نوشتاری، نقص در هجی کردن یا املا است (سلیمانی شیلو و میرنسب، ۱۳۹۷) تحقیقات پژوهشگران نشان می‌دهد که از ۱۰ درصد شیوع اختلال‌های یادگیری در دانش‌آموزان، در حدود ۴ درصد آن مرتبط با املا نویسی است. (با عزت ۱۳۸۸)

پژوهشی که توسط غفاری (۱۳۹۹) با عنوان اثر بخشی آموزش بازی با کلمات بر مشکلات املائی دانش‌آموزان پایه اول انجام شده نشان می‌دهد، دوره‌ی آموزشی بازی با کلمات در بهبود خطاهای املائی مربوط به حافظه دیداری شنیداری، دقت و توجه و نیز نارسا نویسی اثر بخش است. بر اساس این نتایج بازی با کلمات بر خطاهای املائی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی تاثیر دارد و زمانی که دانش‌آموزان این بازی را دریافت می‌کنند، مهارت‌های نوشتاری دقت، توجه و حافظه‌ی دیداری و شنیداری آن‌ها بهبود می‌یابد و مطالب را بهتر به یاد می‌سپارند. (هاشمی کاشانی ثانی ۱۳۸۷)

در پژوهشی تحت عنوان اثر بخشی حافظه‌ی دیداری به طریق بازی درمانی بر کاهش خطاهای املائی دانش‌آموزان دارای اختلال نوشتن که توسط عبدی، کرمی و حاتمی (۱۳۹۱) انجام گرفت نشان داده شد که تقویت حافظه دیداری دانش‌آموزان دارای اختلال نوشتن، باعث کاهش خطاهای املائی آن‌ها خواهد شد و این مداخله باعث می‌شود که دانش‌آموزان بر فرایند نوشتن خود نظارت داشته باشند و فعالیت خود را هدفمند سازند و در نهایت مهارت نوشتن صحیح کلمات را کسب کنند.

۸- روش شناسی پژوهش

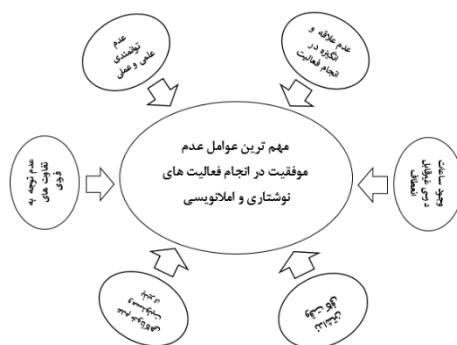
۸-۱- روش و ابزار جمع آوری اطلاعات

ضعف و ناتوانی در دیکته نویسی، یک اختلال عمده در نوشتن محسوب می‌شود. (رایت ۲۰۱۳) بنابراین پس از تحقیق و بررسی دقیق در این زمینه متوجه شدم که ابتدا باید ضعف نوشتاری دانش‌آموز فاطمه را برطرف کنم، برای این منظور با مدیر مدرسه و معاونین آموزشی تبادل نظر نمودم و ضمن استفاده از تجارب و راهکارهای عملی آنها از سایت رشد، نشریات معلم و مطالعه سایر کتب و مقالاتی که در این زمینه وجود داشت کمک گرفتم. سعی گردید تا حد امکان به جای تکرار و تمرین زیاد راهکارهایی اساسی و خلاقانه به دانش‌آموزان و اولیا ارائه شود. در رابطه با دانش‌آموزان بیشتر راهکارها به صورت گروهی بود و در زنگ فارسی انجام می‌گردید. برخی از راهکارها نیز به صورت فردی ارائه شد که مشارکت فعال اولیا با توجه کمبود وقت در اجرای مطلوب آن نقش موثر و بسزایی داشت. در نهایت پس از جمع‌آوری راه حل‌های متفاوت از بین آنها چند راه حل مناسب انتخاب و اجرا گردید.

۸-۲- تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها

جدول ۳- الگوی شش پرسش

سوال	پرسش‌ها	داده‌ها	مستندات
چرا؟	چرا دانش‌آموز در انجام صحیح فعالیت‌های نوشتاری و املائی موفق عمل نمی‌کند؟	عدم علاقه و انگیزه در انجام فعالیت عدم توانمندی علمی و عملی لازم وجود ساعات درسی غیرقابل انعطاف عدم توجه به تفاوت‌های فردی و ...	مشاهده رفتار و عملکرد دانش‌آموز در محیط کلاس و مدرسه
چگونه؟	چگونه مهارت دانش‌آموز را در انجام فعالیت‌های نوشتاری و املائی تقویت کنیم؟	با انجام فعالیت‌های عملکردی مناسب	ریشه‌یابی و بکارگیری روش‌های پویا، خلاق و مهارت محور
چه کسانی؟	چه کسانی می‌توانند هدایت و راهنمایی دانش‌آموز را جهت انجام فعالیت‌های نوشتاری و املائی به عهده بگیرند؟	دانش‌آموز، معلم، اولیا، مدیر و معاونین آموزشی	دانش‌آموز، همسالان اولیا و مربیان
چه چیزی؟	چه چیزی باعث علاقه مندی بیشتر دانش‌آموز در انجام فعالیت‌های نوشتاری و املائی می‌شود؟	ایجاد انگیزه، آموزش از طریق بازی، تشویق گروهی	شرکت فعال دانش‌آموز در انجام فعالیت‌های علمی و عملی
چه موقع؟	چه موقع می‌توان دانش‌آموزان را راهنمایی کرد؟	زمان آموزش رسمی	هنگام انجام فعالیت و کارگروهی
کجا؟	کجا می‌توانیم دانش‌آموزان را تشویق کنیم؟	در محیط کلاس، خانه و مدرسه	گروه‌های کلاسی، برد آموزشی کانال مدرسه

نمودار ۲- مهم ترین عوامل شناسایی شده بر اساس شواهد نوع یک و الگوی تجزیه و تحلیل و تفسیر داده ها

۹- بخش دوم (اجرا)

۹-۱- راه حل های پیشنهادی و انتخاب راه حل

با دعوت از اولیای دانش آموز مورد نظر قرار شد که ضمن ارجاع فاطمه به متخصص گوش، حلق و بینی، بررسی دقیق تکلیف فاطمه در خانه را مورد نظر داشته باشند. همچنین جایی مناسب در کلاس انتخاب تا بتوانند به راحتی متن املا را بشنوند و همچنین به صورت خصوصی در یک محل روزانه یک ساعت در ساعت مقرر مهارت املا به دانش آموز تدریس شود. در مرحله اول حروف الفبای فارسی تدریس شد و در هر روز تعدادی از حروف که در آن اشکال داشت تدریس شد و دانش آموز به کلمه سازی با حروف پرداخت. استفاده از جدول الفبا کتاب فارسی اول و کارت های تند خوانی و ترکیب صامت با مصوت کمک موثری در یادگیری او ایفا کرد.

پس از یک هفته از کتاب فارسی دوم شروع کردیم. در ابتدا قسمتی از درس (یک پاراگراف) قرائت گردید و دانش آموز با دقت به کتاب خود نگاه می کرد، سپس قسمت گفته شده را می خواند و موارد غلط در یک دفتر یادداشت شد و در دفعات بعد ابتدا غلط ها تکرار و تمرین می گردید (خواندن و نوشتن) و زمانی که دانش آموز در خواندن درس جدید مهارت کافی به دست آورد مرحله نوشتن آغاز می گردید. سعی شد هنگام نوشتن، متن ها خوانده بعد نوشته شود. این کار ادامه داشت و روز به روز پیشرفتی در وضعیت دانش آموز مشاهده شد. قبل از پیگیری اقدامات در املا نویسی بیش از سه چهار کلمه نمی توانست بنویسد و به گونه ای که نمی دانست چگونه بنویسد، چه بنویسند و بخش و صدا کشی برای او نا مفهوم بود اما پس از تدریس فردی به مرور توانست متن املائی دوم را همانند سایر دانش آموزان بنویسد و نمرات بالاتری کسب کند.

در ادامه با مشکل غلط نویسی کلماتی که حروف عربی دارند (ث- ح- ط- ت- ذ- ض- ظ و ...) مواجه شدیم که جهت رفع این مشکل سعی گردید، زیر کلمات فوق خط کشیده و در دفتر نوشته شود. همچنین این کلمات بیشتر خوانده و نوشته شود تا بهتر در ذهن نقش ببندد.

الف) تقویت حافظه شنیداری

در ابتدا ۲ یا ۳ کلمه به دانش آموز گفتم و از او خواستم که آنها را بعد از شنیدن تکرار کند. سپس به مرور تعداد کلمات را بیشتر کردم.

یک جمله و سپس چند جمله به او گفتم و از او خواستم که آنها را بعد از شنیدن تکرار کند.

چند دستور به دانش آموز دادم و از او خواستم که آنها را به ترتیب اجرا کند.

ب) تقویت مشکلات آموزشی

از روش های خلاق و مهارت محور از طریق ارائه کاربرگ به صورت تلفیقی و دست ورزی اقدام نمودم. (شواهد ۳)

از روش های مشارکتی و گروهی جهت ایجاد انگیزه و تثبیت یادگیری دانش آموزان؛ مانند بازی سیخ بیار، کباب ببر استفاده نمودم. (شواهد ۴)

ج) تقویت دقت و تمرکز

دو تصویر شبیه به هم به دانش آموز نمایش داده شد و سپس از او خواستم که تفاوت های دو تصویر را بیان کند.

جهت تقویت دقت در هماهنگی بین دست و چشم، بازی و تمرینات حرکتی هم چون پرتاب توپ در سبد انجام شد. (اقتباس از

تبریزی ۱۳۸۶؛ هونجانی ۱۳۸۶)

د) تقویت حساسیت شنیداری

گاهی پشت سر فاطمه ایستاده و با صدایی رسا، آرام و شمرده املا گفتیم و گاهی از خواستم که با چشمان بسته صداهای مختلف از جمله دوستان خود را تشخیص و بیان نماید. (اقتباس از تبریزی ۱۳۸۶؛ هونجانی ۱۳۸۶)

ه) تقویت حافظه دیداری

اختلاف تصاویر: یک صفحه که دو تصویر دارد به فاطمه داده شد و بعد از او خواستم اجزای تصویر پایین را در تصویر بالا پیدا کند بعد از مدتی صفحات را برداشته و جزئیات تصاویر از او پرسیده شد. (اقتباس از تبریزی ۱۳۸۶؛ هونجانی ۱۳۸۶)

در رابطه با آموزش حروف هم صدایی مانند (ظ، ذ، ز، ض و ...) استفاده از املائی تشخیصی با روش پوشاندن و یا حذف حروف کلمه مورد نظر بسیار کاربردی بود؛ ابون رف حیا.....

به صورت جداگانه روی تعدادی کارت ها کلمات مهمی را که در املا اشتباه نوشته بود، به دانش آموزان نشان داده و سپس کارت ها را وارونه نموده و خواستم به ترتیب کلمات را در دفتر بنویسند.

و) رفع مشکل توالی دیداری

ابتدا دو کارت عکس دار به او نشان دادم و سپس آنها را برداشتم. سپس دانش آموز به ترتیب کارت ها را گذاشت و به همین منوال تعداد کارت ها را زیاد نمودم.

ط) رفع مشکل تعویض کلمه

از دانش آموز خواستم که وقت بیشتری صرف مطالعه و خواندن صحیح نماید.

ظ) مصطلح نویسی

دانش آموز را به خواندن و تلفظ درست کلمات با بیان مثال هایی تشویق کردم؛ درست: تلفن نادرست: تلفون

ن) چگونگی اجرای راه حل ها

نمونه هایی از الگوی برنامه درسی املا که به صورت گروهی در کلاس درس اجرا گردید:

- انتخاب چند دانش آموز هم سطح، تقسیم تخته به چند قسمت و نوشتن متن توسط دانش آموزان

- پاک کردن متن از تخته سپس قرائت متن و نوشتن آن توسط دانش آموزان

- تصحیح املا توسط خود دانش آموزان (بر گرفته از روش تدریس فارسی ابتدایی)

- بازی و یادگیری به شیوه همیاری و کار گروهی؛ استفاده از بازی سیخ و کباب، اسم فامیل و ...

- تمرین، توضیح و آموزش بر مبنای عمده ترین غلط های املائی

توضیح اینکه غلط های املائی هر جلسه مبنای آموزشی برای جلسه بعدی املا قرار گرفت.

مهم ترین محاسن این الگوی برنامه درسی در تقویت مهارت املا نویسی عبارت است از:

الف) توجه به بعد آموزشی املا، چون در مراحل پنج گانه ای بالا هدف آزمون نیست.

ب) انعطاف پذیری در املا با روش بازی که کاهش ترس و اضطراب دانش آموزان را به دنبال دارد.

ج) توجه به سه رکن برنامه ای درسی املا از طریق دیدن، خواندن و باز شناسی متن که با کاهش تدریجی خطاهای املائی دانش آموزان همراه است.

د) چون خطاهای املائی توسط خود دانش آموزان با راهنمایی معلم استخراج می شوند، لذا دانش آموزان در رفع آن مصمم تر می شوند.

ی) مراحل اجرای راه حل ها

الف) انجام کار به صورت گروهی ب) استفاده از بازی و مسابقه در اجرای راهکارها (شواهد ۴)

۱۰- بخش سوم: ارزیابی (تغییر)

۱۰-۱- گردآوری اطلاعات و شواهد (۲)

نوشتن املا مستلزم کسب توانایی ها و خرده مهارت های بسیاری است. در این مرحله از عملکرد دانش آموز هدف معلوم بود که در تقویت مهارت املا نویسی پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته است. خوشبختانه بعد از بیست جلسه دانش آموز پیشرفت خیلی خوبی داشت. شرکت در مباحث کلاس و موفقیت در سایر دروس نتیجه افزایش اعتماد به نفس و قدرت ابراز وجود بود که به مرور در او شکل گرفت. توسط مدیر و معاونین آموزشی جهت تشویق دانش آموز و نیز پیشرفتی که در این زمینه حاصل نموده بود جوایزی داده شد. برای اینکه معلمان دیگر از روند کار و پیشرفت حاصله اطلاع پیدا کنند و در موقعیت های مناسب از این روش ها استفاده کنند، مدیر مدرسه در جلسه شورای معلمان گزارشی از روند کار از ابتدا تا حال را ارائه داد و نظر بنده و دیگر همکاران راجع

به روش های به کار گرفته شده برای رفع مشکلات املائی دانش آموز، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. پیشنهادهای نیز از جانب همکاران در این زمینه ارائه گردید.

جدول ۴- بررسی وضعیت موجود و وضعیت مطلوب

وضعیت گذشته	وضعیت جدید
تربیت انحصاری	تربیت مشارکتی و مسئولیت پذیری
روش های انعطاف ناپذیر و فردی	روش های فعال، خلاق و گروهی
رقابت های فردی و تنش زا	رفاقت های جمعی و تعالی بخش
عدم انگیزه به علاقه به یادگیری	کسب مهارت لازم در زمینه املانویسی

۱۰-۲- اعتبار بخشی^۱

ارزیابی و اعتبار بخشی یعنی انجام فعالیتی که در طی آن اقدام پژوه در اثر بخشی راه حلی که انتخاب کرده است اطمینان حاصل نماید. (سیف الهی ۱۳۸۴)

معیارهای اعتباریابی روش پژوهش حاضر عبارت اند از:

قابل اجرا بودن راه حل های انتخابی، سادگی و در دسترس بودن روش ها، تناسب داشتن با سطح و شرایط سنی دانش آموزان، استفاده از روش های راهبردی، پویا و اثربخش و همچنین خلاقیت در ارائه راهکارهای موجود

پس از سنجش راه حل های اجرایی و بررسی وضعیت موجود توسط گروه های هدف ذیل توانستم راه حل های انتخابی را با اطمینان خاطر به مرحله اجرا در آورم.

الف) اعتبار بخشی توسط دانش آموز

بعد از اجرای پژوهش شاهد خوداظهاری دانش آموز بر مهارتی که نسبت به قبل در نوشتن، خواندن دروس و کتاب های دیگر دست پیدا کرده بود و نیز علاقه مندی او به شرکت در فعالیت های کلاسی بودم.

ب) اعتبار بخشی توسط اولیا

مادر ضمن اینکه بسیار خوشحال بودند و از عملکرد مطلوب دانش آموز رضایت داشتند، بیان نمودند که پس از اجرای طرح علاقه و انگیزه فرزندم دو چندان شد؛ به طوری که نتایج آن را در رابطه با سایر دروس و فعالیت ها مشاهده نمودم.

ج) اعتبار بخشی توسط همکاران

معاونین آموزشی: فاطمه در برگزاری نمایشگاه کتاب و دست سازه های دانش آموزی همکاری بسیار خوبی داشت و وظایف و مسئولیت هایی را که در این مدت به او محول شد به نحو مطلوب انجام گردید.

۱۰-۳- تجدیدنظر و ارائه گزارش نهایی ارزیابی

طی جلسه شورای معلمان و ارائه نقطه نظرات مثبت نسبت به اثربخشی راهکارهای اجرایی و بیان پیشنهادهای سازنده در راستای بهبود بخشی به روش های اجرایی، تصمیم بر آن شد که مسابقات کتابخوانی در سطح مدرسه و یا کلاس درس برگزار و اهدا کتاب یا استفاده از شیوه معلم یار در کلاس به عنوان جایزه دانش آموزان برتر، مورد توجه معلمین طرح باشد. بنابراین دانش آموزان را به مطالعه بیشتر کتاب، مجلات و روزنامه سوق دادم و از آنها خواستم که خلاصه مطالب را نیز در کلاس بیان نمایند. جهت تثبیت و تعمیق آموخته ها، دانش آموزان را به تهیه یک دفتر گنجینه لغات برای تمرین لغات مهم به صورت گروهی ترغیب و تشویق نمودم.

به منظور وسعت بخشی به دامنه لغات دانش آموزان و فهم لغات مشکل، جزوه کمک آموزشی کلمات متشابه، مترادف و هم خانواده تهیه و در اختیار دانش آموز هدف و سایر دانش آموزان داوطلب قرار دادم.

در خصوص افزایش انگیزه، گاهی اوقات متن املا را کم و ساده انتخاب نمودم تا عملکرد مطلوب دانش آموز، موجب احساس موفقیت در او شده و به این باور برسد که همواره می تواند رشد کند و نمره خوب بگیرد. بکارگیری این روش نقش چشمگیری در موفقیت و پیشرفت وی در درس املا داشت.

۱۱- نتایج پژوهش

اگر معلمان درس املا را همان طور که جدی می‌گیرند، روش تدریس آن را نیز مطابق با شیوه‌های جدید، موفق و متنوع آموزشی ضمن توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان تدریس کنند، دانش‌آموزان مشکلی در این درس نخواهند داشت. تا زمانی که دانش‌آموزان در مهارت خواندن پیشرفت نکردند، صحبت از املا و املا گفتن بی‌مفهوم خواهد بود. انتخاب معلمان پایه اول از بین معلمان فعال و پرانرژی کمک موثری به تقویت املا دانش‌آموزان از طریق افزایش علاقه و انگیزه با بکارگیری روش‌های خلاق خواهد داشت. گروه‌های دانش‌آموزی می‌توانند نقش موثری در یادگیری مهارت املا بر عهده داشته باشند. هر چه تعداد دانش‌آموزان یک کلاس به خصوص پایه اول کمتر باشد، معلم مربوطه وقت بیشتری برای رسیدگی به مشکلات دانش‌آموز در زمینه‌ی املا نویسی خواهد داشت. همراهی اولیا و کمک گرفتن از آنان نیز می‌تواند جهت پیگیری و بررسی تکالیف دانش‌آموزان در تقویت مهارت املا نویسی تأثیرگذار باشد.

با توجه به مواردی که بیان گردید و نقش سازنده عوامل موثر مانند معلم، فرد، گروه همسالان، خانواده و مدرسه در اجرای پژوهش به نتایج ذیل رسیدیم:

۱. استفاده از شیوه‌های متنوع آموزشی املا با توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان مورد توجه واقع شود.
۲. روخوانی دانش‌آموزان به مطالبی که به آن علاقه دارند و استفاده از کتاب‌های داستان نقش اثرگذاری دارد.
۳. افزایش علاقه و انگیزه، خود عامل محرک موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است.
۴. نقش توانایی همسالان و کار گروهی در احیای دانش‌آموزان هدف مورد توجه واقع شود.
۵. ارتباط موثر خانواده و همکاری با اولیا مدرسه، نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشبرد اهداف مورد نظر ایفا می‌کند.

۱۲- پیشنهادات

- پیشنهادهای کاربردی

- جلساتی با خانواده‌های دانش‌آموزان در جهت آشنایی با راهبردهای صحیح املا نویسی برگزار گردد.
- هر هفته یکی از گروه‌های همیار نکات املائی را در تابلو کلاس بنویسد و به دانش‌آموزان یادآوری کند -
- توجه بیشتر به وجه آموزشی درس املا نسبت به وجه آزمودنی آن به همکاران توصیه می‌گردد. -
- تا حد امکان روش‌های بدیع و خلق‌کننده برای جذابیت درس فارسی و املا بکار گرفته شود. -
- بهتر است ارتباط زنجیری بین املاهای اخذ شده در جلسات گوناگون وجود داشته باشد.
- توجه بیشتر به دست‌ورزی در دوره پیش‌دبستانی از ضرورت و اهمیت بالایی برخوردار است.

- پیشنهادهای پژوهشی

- بازی‌های حرکتی، شنیداری و دیداری مشخصی برای گروه سنی پیش از دبستان که متضمن افزایش توانایی یادگیری آنان در دوره دبستان باشد و در کاهش اختلال یادگیری آنان آن گونه که باید موثر باشد، تهیه و اجرا نشده است؛ پژوهشگران علاقه‌مند در این زمینه می‌توانند پژوهش خود را وسعت بخشند.
- ثبت مشکلات رفتاری و آموزشی دانش‌آموز و راهکارهای انجام شده در هر سال تحصیلی توسط معلم پایه، جهت اطلاع معلم پایه بعد و کاهش مشکلات دانش‌آموز مورد توجه واقع شود.
- عیوب نوشتاری و اختلالاتی که دانش‌آموزان در املا نویسی دارند برای همه یکسان نیست؛ لذا با استفاده از تنها یک روش نمی‌توان همه آنها را برطرف کرد.
- تأثیر متغیرهای دیگری چون خودباوری، افزایش اعتماد به نفس و رشد اجتماعی بر بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بررسی شود.

- محدودیت‌های پژوهش

- متخصصان و مشاوران با تجربه جهت اجرای آزمون روان‌شناختی دانش‌آموزان در مدارس وجود ندارند و خانواده‌ها نیز از رفتن به مراکز مشاوره خودداری می‌کنند.
- در مورد اختلالات یادگیری به معنای خاص آن با توجه به این که اختلال در هر دانش‌آموز متفاوت است، اغلب لازم است درمان فردی را تدارک دید.
- وجود نقص شنوایی در برخی از دانش‌آموزان در هنگام نوشتن املا و بی‌اطلاعی معلم از وجود این نقص باعث می‌شود دانش‌آموز از کلاس عقب بیفتد و معلم به دلیل نداشتن وقت کافی، بدون جویا شدن علت او را سرزنش نماید که کوشش بیشتری داشته باشد.

منابع

۱. شبانی، رحیم؛ خدایاری شوطی، سعید؛ بابازاده هاسونی، زهرا (۱۳۹۶) اختلالات دیکته نویسی در مقطع ابتدایی (مطالعه موردی: اختلال دیکته نویسی معین)، نشریه: آموزش پژوهی، دوره: ۳، شماره: ۱۱، صفحات ۳۰-۹
 ۲. جوانشیری قاسم آبادی، مقدا؛ خواجه، فاطمه (۱۳۹۷)، گذری بر اختلالات یادگیری، انتشارات جلیز
 ۳. ناصرپور، محمد؛ درانی، کمال؛ صالحی، کیوان، شناسایی عوامل موثر در اختلالات املانویسی دانش آموزان ابتدایی
 ۴. تبریزی، مصطفی؛ تبریزی، نرگس؛ تبریزی، علیرضا (۱۴۰۲)، درمان اختلالات دیکته نویسی، فراروان، ۴۸
 ۵. صادقی، داریوش (۱۴۰۲)، درمان اختلال دیکته نویسی با بازی (۱)، چاپ دوم
 ۶. روان، زهرا؛ زارعی، حیدرعلی (۱۳۹۸)، تاثیر آموزش دقت بر توانایی دیکته نویسی دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی، دوره ۵، شماره ۱۹، صفحات ۲۹-۱۶
 ۷. جعفریان یسار، حمید، (۱۳۸۶)، سفید، خاکستری، سیاه در زنگ امل، مجله ی رشد آموزش ابتدایی، شماره ی ۴
 ۸. زارع، اعظم؛ میرمهدی، سیدرضا (۱۳۹۶)، تاثیر روش های جذاب و خلاق بر بهبود دیکته نویسی دانش آموزان ویژه، شماره یک
 ۹. ملکوتی، زهرا، (۱۳۸۶)، املابه شیوه ی بارش مغزی. مجله ی رشد آموزش ابتدایی. شماره ۵
 ۱۰. شیوه ی آموزش املای فارسی و نگارش، احمدی بیرجندی، احمد (۱۳۷۹)، انتشارات مدرسه، چاپ ۷
 ۱۱. جواد، اکرم (۱۳۹۴)، چگونه توانستم مشکل املایی دانش آموزم را در پایه ی اول ابتدایی برطرف کنم؟ شماره ۱۷
 ۱۲. شجاع، آرمان؛ مازیار، امیر (۱۳۹۷)؛ مفهوم "علاقه": کانت و آدورنو، مقاله علمی، شماره ۲۲
 ۱۳. موسوی نسب، سیدمحمد رضا (۱۳۸۹)، انگیزش و یادگیری، مقاله علمی اسلام و پژوهش های تربیتی، شماره ۱
14. <https://www.roshd.ir>
15. <https://www.daneshnameh.roshd.ir>

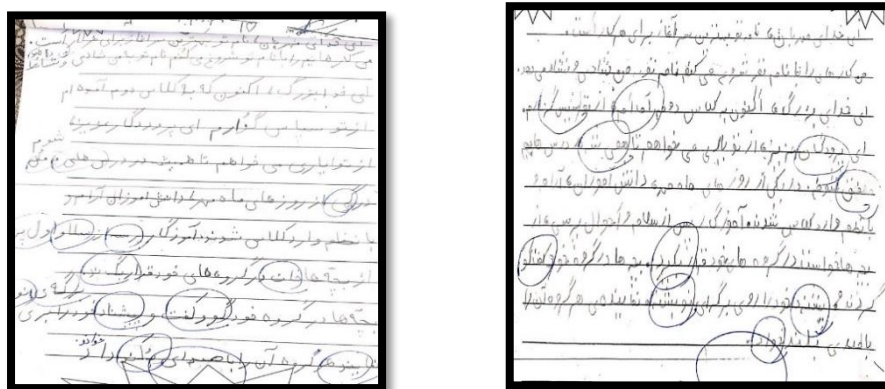
ضمائم و پیوست ها

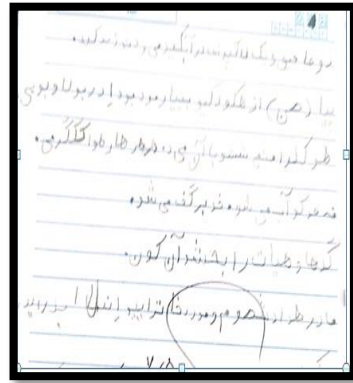
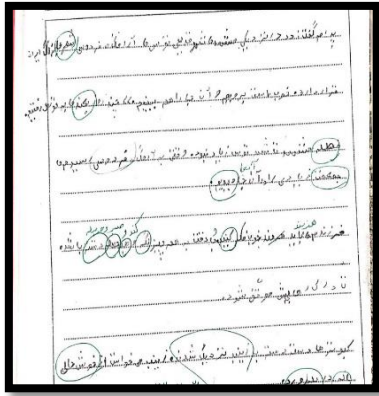
۱- تصویر شواهد یک

نام درس	نوع آزمون	نوع نمره	نوع نمره
فارسی	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب
نگارش	نویسندگی	خوب	خوب
فارسی	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب
نگارش	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب
فارسی	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب
نگارش	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب
فارسی	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب
نگارش	نویسندگی	خیلی خوب	خیلی خوب

شواهد ۲

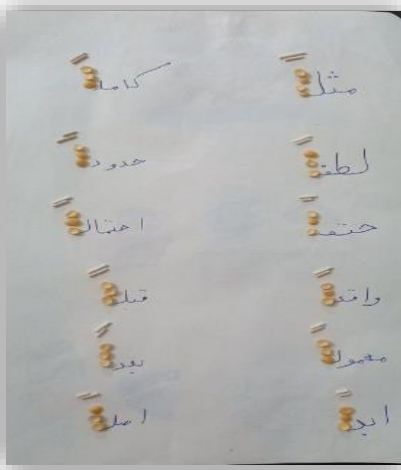
۲- تصویر شواهد دو

شواهد ۳

۳- تصویر شواهد سه

شواهد ۴

